

Есөн хүслийн
ЭБЭХЭ ГЭР БОЛОВСРОЛ

ТАНИН МЭДЭХҮЙН
ХҮСЭЛ

МОНГОЛ ГЭР

Билиг №1

Гэрийн үүсэл, билэгдэл

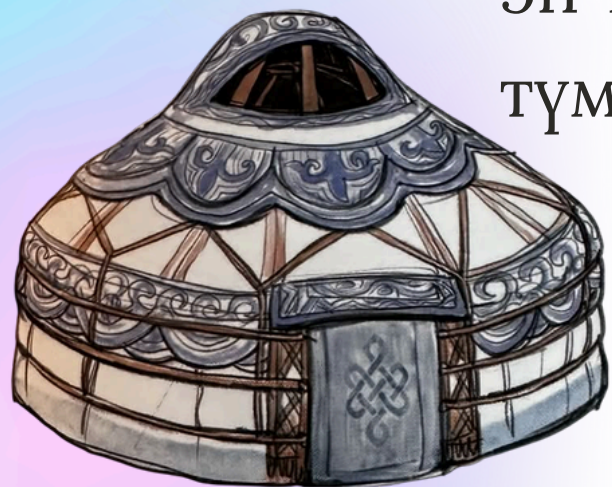
Нүүдэлчин түмэн нь агуйтаас гэртийг үүсгэж, арслан зааны яснаас гэрийн анхны тогтолцоо хэвийг олж, байгалийн олон шалгарлыг хамтдаа даван туулсаар “ГЭР” гэх гайхалтай инженерийн шийдэл болон төлөвшжээ.

Салхи шуурга, байгалийн элдэв хүчит үйлдэлд дугариг хэлбэртэй гэр хамгийн тэсвэртэй тогтдог.

Байгалийг танин мэдэх сургаалиа өвлүүлэн жишиглэн сургах арга нь өөрийн ахуй орчноос эхтэй. Гэрээрээ тайлбарлаж сургадгаас улбаалж хамгаалалт гэвэл хана, нөмрөг гэвэл унь, хариуцах гэвэл өрх гэх жишиг ойлголтоос нүүдэлчдийн гүн ухаан үүсэлтэй.

Жавар исгэрэн орж ирэх жад мэт бол түүний хамгаалалт нь хана тул, хэлц үг, зүйрлэлд **хана мэт хамгаалах, хэрэм мэт түших** гэх төсөөлөл тогтжээ.

Дээвэр, унь нь нарны хурц гэрлээс хамгаалах, борооноос нөмөрлөх үед иэл хайр, тус дэмжлэг тогтворт байдлын билэгдэл. Иймээс хаалган таван унь нь тэгш, бусад унинаас богино байх нь орж гарахын тэнцэтгэлийг хадгалж, орчлон ертөнц тогтоно. Бусад ерэн унь нь тэнцүү байж, тэлэх тэгш дардас буй тул ард түмэн нөмөр нөөлөгт нь оршино. Тэд бүхэн хаан мэт нэгэн тоонот зайд эн тэнцүү өргөх хүчийг өгснөөр **төр мэт тоонот тогтож**, түүний хишигт ард түмэн аюулаас хамгаалагдана.

Орох гарах нь үгүй бол орчлон гэртээ цоожлогдон буй хоригдол мэт болох тул **хил, гэриэ хэлицийн хаалгыг дээдлэн шүтнэ.**

Гэвч манай танай ялгаа байх тул **босго нь хяналт болж, тотго нь хүмүний ёсыг хүндэтгэж,** этүгэний алаг энэ ертөнцийн хүмүн бүхэн зохицсон жаяг үүсдэгийг ухаглан ёсыг таниулж, сургаал хэлбэрших шинжтэй.

Эцэг эх хоёр тооно өргөж энэ бүх гэрийн тогтолцоог тогтоож бөхөлж буй тул **эр эм заяа, хаан хатан язгуурыг багана мэт түшиг дээд** гэж ухаглана.

Хаан хатан хоёр төртийг түшиж ерэн сайд, таван өрлөг нь тал бүрд тэгш бодлого явуулж, энэ хязгаарт хана мэт хил хязгаар буй тул нөмөр нөөлөг мэт УЛС оршино гэж сургаал айлдана.

Чингис хаан төр тогтолцоо:

Чингис хаан Бөртэ баганатай, таван охин хилийн гэриэтэй, ерэн тэгш сайдтай, дөрвөн хөвүүн бүчлүүртэй, их засаг тоонотой, эзэн эрх буурьтай ТӨРТ УЛС гэж хэлэгдэж байсан.

Энэ улс гэр шиг уул эзэндээ ээлтэй, аянчин жинчинд нөөлөгтэй, оргуул босуулд хатуу гэр байнам зээ гэж билэгддэг байлаа.

Гэрийн бүтэц:

Хэсэг	Үүрэг ба сонирхолтой тал
Тооно	Гэрийн төвд галын илч өгөхөд утааг гаргах аргааржуулалтын зорилгоор бүтээгдсэн. Өдөр тутмын орон зайд гэрлийн эх үүсвэр болдог. Дээр нь тэнгэр, наран хардаг тул тэнгэрийн билэгдэл гэж үздэг. Наран зөв тусахаас цагийн хуваарь ч гардаг.
Унь	Тоонын захаас хана руу налуу тавьдаг нимгэн, шулуун модод. Гэрийн дээвэр болж, тооныг даана.
Хана	Мод хөндлөн, налуу огтлолцуулан оёсон нугастай торон хүрээ. Ямар ч хатуу холболтгүй тул нугалж, хураахад тохиромжтой. Ханын тоо гэрийн хэмжээг тодорхойлдог. хананы уян шинж чанар нь унины даацыг харимхай хүлээн авах тул газар чичирхийлэл, хүчтэй салхи, байгалийн элдэв гамшигт гэрийг бат бөх байлгадаг онцлогтой
Багана	Гэрийн тэсвэрт чанарыг нэмэгдүүлж тоононы дороос түшдэг. Хүндийн төвийг нэг чигт төвлөрүүлэх 1 баган, 2 чигт төвлөрүүлэх хос багана, унин багана буюу гадна талруу хүч унагаах багана гэх төрлүүд байна.
Хаалга	Урдаа өмнө зүг рүү харсан. Босгыг гишгэхгүй гэсэн ёс бий.
Өрх	Ил галын тулгыг чийгээс хамгаалах, гэрийн дулааныг хадгалах, гэрт орж ирэх шороо тоосыг багасгах зориулалттай.
Бүслүүр	Гэрийн дулаалга нь хучлагын шинжтэй хийгддэг тул бүслүүр, дардас, уяагаар тогтоожгэрийн хэлбэийг сахиж, бат бөх байдлыг нэмэгдүүлдэг.

Гэрийн дотоод зохион байгуулалт

Гэрийн дотоод дулааныг хадгалахын тулд ан амьтны арьс үс, эсгий арлаг, бүс аравч зэргийг хэрэглэдэг байсан. Нялх балчир хүүхэд, жирэмсэн эмэгтэйн ард арлагийг заавал тогтоодог.

Эмэгтэйн зүгийг зүүн талд байршуулж өгсөн нь Алтай, Ханхай, Жодоотны нутагт баруунаас зүүн болоод хойш салхилах салхи илүү жавар хүчдэлтэй, өмнө болоод зүүн зүгийн салхи зөөлөн байдагтай холбоотой.

Өмнөөс хойд чигийн салхи зөөлөн байдагтай хамаатаж хаалгыг өмнө зүгт харуулан гэрийг барьдаг нь гэрийн дотор тоосжилт хөөрөхөөс сэргийлсэн.

Жаварт өлчир байдгаараа эрчүүд нь жаврын бүсэд нөөлөг хийж бүлээ хамаардаг.

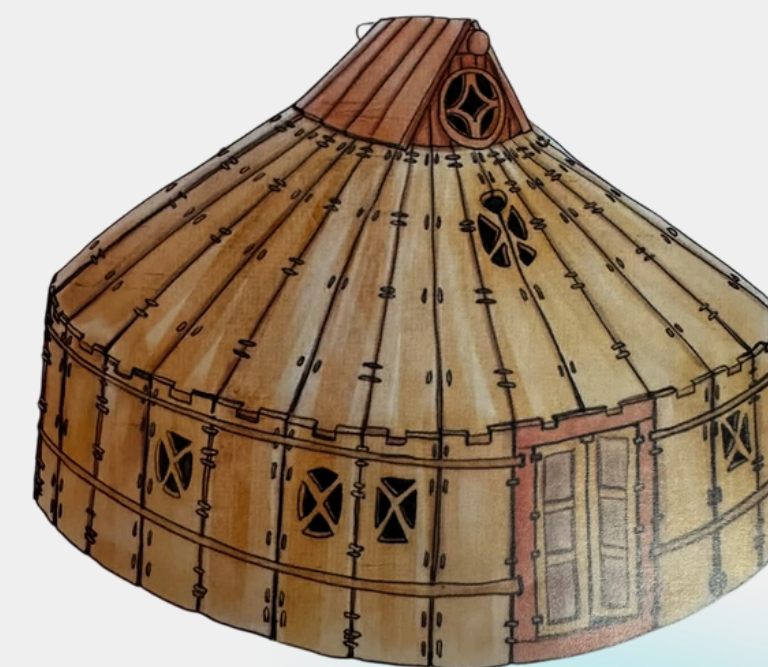
Балчир нярай байх тусам гэрийн төвд ойр унтуулж, нас бие өлчир эрүүл саруул байх тусам гэрийн хаяа руугаа унтаж бусдыгаа хамаарч аж төрнө.

Гэрийн зүүн урд зүгт хөгцрөл нэн бага байсан онцлог нь гэрийн тоос хөдөлгөөн харилцан адилгүй байгаагаас хамаарч хүнс, сүү цагаан идээ, идээ ундааны шүүгээгээ зүүн урд зүгт байрлуулдаг байна.

Гэрийн төрөл ба онцлог

Хамаг Монголын үед гэр сууц нь таван үүрэгтэй байсан:

- Өрх бүл амьдран суух гэр орон
- Эд бараа хадгалах зоорь, агуулах
- Хурал чуулган хийх их засгийн өргөө, хааны өргөө
- Ур хийц, үйлдвэрлэл хийх домч, төмрийн өргөө гэх мэт
- Хамгаалалт, нөхцөл болох тус тусын зорилготой байр

Тооногүй гэр, торон гэр, дэр гэр, шовтуухай гэр

- Онцлог: уяат зангилаагаар зангилж, модон дэрлэгээр тойруулан шүхэр хэлбэртэй барьдаг.
- Барих явц: шүхрийг төвд байрлуулж, 4-5 униар эхлээд багана болгон төвийг өргөнө.
- Хувилбар: бамбай жад ашиглах хээрийн сургуулийн гэр.
- Шовог овоолж: модон дэр сүлжээ хийж дээврийг засдаг. Суурин болон яданги овоолж болдог.
- Уяат зангилааны аргууд: зангит тооно, сархинаг тооно, бургасан сэргэлж.

Тоонот гэр, цомцог гэр:

- Тооногүй гэрийг гурван хүн өргөж явдаг бол, тоонот гэр нэг морь эсвэл тэрэг шаарддаг.

- Гэрт гал түлэх, ил галтай байх боломжтой.

Гэрийн зай талбай нэмэгдэнэ.

- Төрөл: торон тоонот гэр, чагтан тоонот гэр.

- Цомцог гэр: тоонын дутагдлыг арилгахаар хөгжүүлсэн хувилбар.

Зоорь, мөсөн зоорь, мөсөн шал: хадгалалт, хөргөлтийн уламжлалт шийдэл

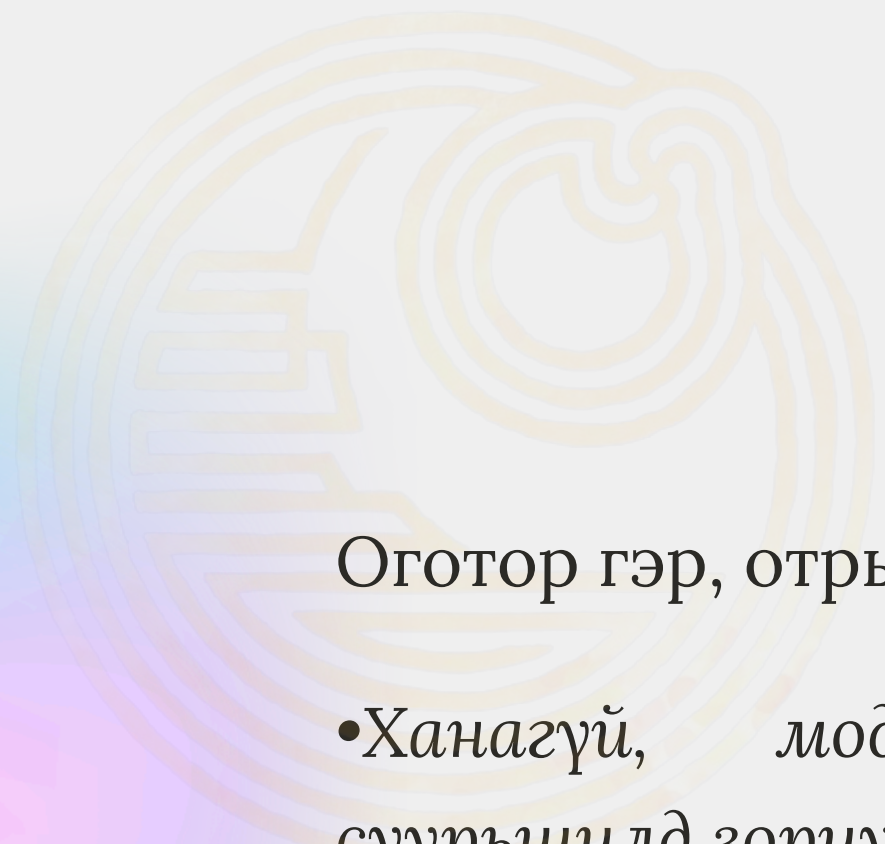
Гэр тэрэг: хөдөлгөөнт сууц

- Гэр тэрэг: дугуй нь тооно, нум нь багана, эвшээ нь хаалга, тавцан нь унь багана болдог «Буулгаж угсарвал тэрэг болно, барьж угсарвал гэр болно.»

- Хасаг тэрэг: том тэрэг дээр барьсан гэр. Орд тэрэг: асар том тэрэг дээр барьсан гэр.

- Түүхэн баримт: 35 ханатын жаран шарт хасаг тэрэг 12 өртөө явж чадсан ч эвдэрсэн.

Оготор гэр, отрын гэр, урц, тоонот урц:

- Ханагүй, модон хүрээтэй, түр суурьшилд зориулсан (отрын гэр).
- Төрлүүд: хөрсөн ханат шовог оволж гэр, арьсан бүрээст гэр, сүлжмэл шовог оволж гэр, отрын гэр.
- Хучлага нь нутгаас хамаарна: ой тайгад ангийн арьс, говь хангайд эсгий, цэргийн хэрэгцээнд асарт нөмрөг.

Овог аймгийн гэрийн өнгө, онцлог

Овог аймаг	Онцлог
Татаар	Нам багана, огцом нуруутай хэлбэр, хээ зүүнтэй
Онгууд	Хонь адууны аж ахуй, арьсан гэр, ханатай
Мэргүд	Арьс, ургамлын сүлжмэлээр бэхэлсэн гэр
Олхонууд	Цулгайжилттай чимэглэл, хээлэлт ихтэй
Хэрэйд	Нам багана, бөмбөгөр хэлбэр, цагаан эсгийн өнгө
Хамаг Монгол	Цомбон тоонот гэр олон. Хэнтий, Ононы сав газар

Эбэхэтэй үргэлж хамт
байгаарай

ebehe.com

